

SIAURUKO ATRADIMAI (7–12 klasei)

TEMINIS PLANAS

Edukacinės programos tikslas – aktualizuoti technikos paveldą kaip krašto istorijos pažinimo ir nacionalinio pasididžiavimo priemonę, paskatinti vyresniųjų klasių moksleivius išvelgti ir atpažinti aplinkoje istorinę reikšmę turinčius paveldo objektus.

Antrą šimtmetį veikiantis Anykščių siaurojo geležinkelio stoties kompleksas ir jame įrengtas Siauruko muziejus – kaip tik tokia vieta, kurioje per įvairius pojūčius pažįstamas technikos paveldas, atskleidžiamas transporto sistemos funkcionavimas kaip šalies istorijos dalis.

Tikslų siekiama, sukuriant pasakojimo ir asmeninių patirčių sąsajas tarp muziejinės-edukacinės erdvės, mokykloje įgytų fizikos ir istorijos žinių bei realaus šiandieninio gyvenimo, pasitelkiant autentiškus eksponatus bei šiuolaikinius, įtraukiančius informacijos pateikimo būdus.

Programa patenkins vyresniojo mokyklinio amžiaus moksleivių norą panaudoti įgytas mokyklines žinias realiame gyvenime, leisdama įsitikinti, kad skirtinga dalykinė informacija yra vientisa pasaulio pažinime, o kiekvienas technikos atradimas kada nors gali atsisukti ir prieš žmogų.

Atvykimas, susipažinimas su aplinka (5 min.)

Programos edukatorius pasitinka moksleivius, atvykusius į Anykščių siaurojo geležinkelio stotį. Pagal metų laiką ir oro sąlygas perone arba Siauruko muziejaus ekspozicijoje pasisveikinama, susipažįstama. Atvykusieji skatinami prisiminti, kada jiems teko važiuoti ir kokią išpūdį yra palikusi kelionė traukiniais. Bendravimo metu siekiama atkreipti programos dalyvių dėmesį į geležinkelio skirtumus, lyginami siaurieji ir platieji geležinkeliai, patikrinamos ir patikslinamos žinios apie Lietuvos geležinkelių istorinę kilmę, svarstoma, kaip laiko tėkmė transformuoja geležinkelių sistemą, komplekso teritorijoje realiu laiku ieškoma pavyzdžių ir įrodymų iškeltoms versijoms pagrįsti. Taip užmezgamas ryšys su grupe ir sukuriamas palankus kontekstas temai pristatyti.

Temos pristatymas. Kas ir kodėl rieda bėgiais? (30 min.)

Edukatorius, pakvietęs programos dalyvius sėsti į rankinę dreziną su prikabinu vagonėliu, siūlo išbandyti pačią šią paprasčiausią bėginę transporto priemonę. Aiškinama rankinių riedmenų paskirtis seniau ir dabar, kartu su programos dalyviais svarstoma, kaip tokie riedmenys pakeitė žmonių gyvenimą.

Programos dalyviai rankine drezina važiuoja į riedmenų paviljoną, pakeliui išbandydami ir keleivio, ir tokios drezinos „mašinisto“ patirtis, tyrinėdami tokios transporto priemonės greitėjimo ir stabdymo galimybes. Su moksleiviais diskutuojama apie tai, kokio tarpusavio bendravimo reikia, kad keli „mašinistai“ įstengtų suderinti savo veiksmus ir drauge priverstų dreziną greičiau riedėti.

Riedmenų ekspozicijoje programos dalyviams pristatomos skirtingos transporto priemonės, irgi riedančios bėgiais, aiškinamos riedmenų paskirtys, taip atskleidžiant keleivinio ir krovinio transporto sistemą ir jos funkcionavimą, pabrėžiamos technikos raidos priežastys.

Susibūrę keleiviniame vagone, programos dalyviai, pasinaudodami šalia jo įrengtu kompiuterizuotu stendu, animuoto žaidimo pagalba tyrinėja vieno iš svarbiausių mechanizmų – garo mašinos – veikimo principus, aiškinasi, kaip, panaudojus kelis jiems žinomus fizikos dėsnius, priverčiamas riedėti traukinys, kas riboja jo greitį ir galimybes gabenti daugiau krovinių. Diskutuojama apie tai, kodėl garvežiai pasitraukė iš ūkinės veiklos, kokie jų veiklos principai tai lėmė. Lietuvos žemėlapis, atsiveriantis pro vagono langus, leidžia mintyse keliauti iš Anykščių po visą Lietuvą ir ieškoti programos dalyviams žinomų vietovių, jose ar netoli jų dairytis kada nors ten buvusių siaurojo geležinkelio atkarpų, aptarti geležinkelių vėžės skirtumus skirtingose Lietuvos vietose šalies istorijos kontekste.

Tremties vagone programos dalyviams edukatorius pristato geležinkelį kaip vieną iš represijos priemonių, aiškina jo vaidmenį trėmimo procese, temties vagonų ypatumus ir tokios ekspozicijos emocinę reikšmę istorijos faktams pažinti.

Perėjimas į kitą erdvę su atsipalaidavimo pratimais (10 min.)

Iš riedmenų paviljono programos dalyviai keliauja į geležinkelio stoties pagrindinį pastatą, pakeliui įjungdami kitus pojūčius: užuosdami tikrą siaurojo geležinkelio kvapą ir jį apibūdindami, pastebėdami matomoje stoties teritorijoje daiktus, kurie iki šiol naudojami geležinkelio komplekse, aiškindamiesi jų paskirtį, išgirdami tik geležinkeliui būdingus garsus ir juos atpažindami. Tokia įvairi atpalaiduojanti veikla leidžia programos dalyviams geriau pasiruošti naujam apibendrinančiam etapui.

Temos apibendrinimas ir refleksija. Tautinis-patriotinis stoties viršininko kabinetas (15 min.)

Susibūrusiems stoties pastate programos dalyviams edukatorius apibūdina geležinkelio sistemos funkcionavimą įvairiais istorijos laikotarpiais, paaiškina geležinkelių tarnautojų vaidmenis šioje veikloje, pristato jų naudojamą vaizdo signalų sistemą. Programos dalyviai atlieka jiems skirtą užduotį – savarankiškai skirsto stoties viršininko kabinete esančius eksponatus, priklausančius skirtingiems geležinkelio veiklos laikotarpiams (carinė Rusija, Nepriklausoma Lietuva, Sovietų Sąjunga, atkurtoji Lietuvos Respublika), edukatorius aiškina konkrečių eksponatų kilmę, tautinio-patriotinio kabineto svarbą.

Išeinantiems iš Muziejaus programos dalyviams pasiūloma kiekvienam pasirinkti jiems išimtusį kažkurio istorijos tarpsnio geležinkelininko vaidmenį ir jį pristatyti fotosesijoje, apibūdinti savo pasirinkimą.

**A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinio muziejaus
Siauruko muziejus, Stoties g. 4B, Anykščiai
tel. +370 612 81067, el. p. a.vienuolis@gmail.com**